

Ю. М. Сафонов,
докторант, Херсонський національний технічний університет

ДЕРЖАВНІ РЕГУЛЯТОРИ ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СИРОВИННОГО КОМПЛЕКСУ ТЕКСТИЛЬНОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ УКРАЇНИ

У статті розглядаються актуальні проблеми інноваційно-інвестиційної діяльності сировинного комплексу текстильної промисловості України та відповідно державна регулятивна політика, аналізуються основні науково-методичні підходи до оцінки діяльності підприємства, пропонується методологія порівняльних підходів.

In the article the issues of the day are examined innovative investment to activity of raw material complex of textile industry of Ukraine and accordingly public regulativna policy, the basic are analysed scientifically methodical going near the estimation of activity of enterprise, methodology of comparative approaches is offered.

*Ключові слова: державне регулювання, інноватика, інвестиційна діяльність, текстильна промисловість.
Key words: government control, innovatika, investment activity, textile indust.*

АКТУАЛЬНІСТЬ ДОСЛІДЖЕННЯ

Проведений науковий аналіз підприємств текстильної промисловості України засвідчив, що рівень їх інноваційної активності можна в цілому визначити як невисокий. Разом підприємств з виробництва одягу, хутра та виробів з хутра їх було у 2005 р. 57, або 9,3% від загальної кількості підприємств. У 2008 р. кількість інноваційно-активних підприємств у цьому напрямі економічної діяльності становила 58, або 10,5% від загальної кількості [4, с. 328].

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Відсутність статистичної інформації щодо інноваційної діяльності підприємств із первинної переробки льону, конопель, вовни, шовку не дозволяє визначитися з показниками їх інноваційних витрат, обсягів фінансування нововведень, кількості підприємств, що впроваджували інновації за напрямками інноваційного процесу, обсягів реалізованої інноваційної продукції тощо. Однак загальний обсяг придбання машин, обладнання, установок, інших основних засобів та капітальних витрат, пов'язаних із впровадженням інновацій, в цілому по промисловості України в розмірі 63,9% від загальної кількості витрат, з урахуванням практики переробних підприємств, які придбали у зарубіжних підприємств переважно застаріле обладнання, свідчить про те, що рівень ефективності інноватики процесу є невисоким, до того ж незначна кількість підприємств намагалися прискорити свій розвиток.

Враховуючи мету даного дослідження, ми зосереджуємося не на напрямі низького рівня інноваційного процесу на підприємствах сировинного комплексу текстильної промисловості України, а на їх потенціалі для інноваційного розвитку, можливості досягнення рівня кращих споріднених підприємств і галузей у розвинутих країнах, конкурентоспроможності на світовому ринку текстильної сировини.

Вивчення програмних документів у регіонах України засвідчує, що розвитку сировинних галузей на місцях не надається належної уваги. Наприклад, у Програмі інвестиційно-інноваційного розвитку агропромислового комплексу Херсонської області на 2007 р., розробленій головним управлінням агропромислового розвитку обласної державної адміністрації, передбачено єдиний захід — розробку інноваційного проекту "створення галузі м'ясо-вовняного вівчарства в південному регіоні України" (виконавець: Херсонський державний аграрний університет). Серед найважливіших інвестиційно-інноваційних проектів, запропонованих районами області, — проект фермерського господарства "Дніпро" Каланчацького району вартістю фінансування у 2007 р. 100 тис. грн., який передбачав за 3 роки збільшення обсягів продукції вівчарства до 505 тис. грн., термін окупності — 5 років. Хоча серед підприємств легкої промисловості мається достатньо прикладів інноваційних підходів до організації бізнесу. Деякі з них наводяться в огляді Ю. Чернія [7] та в щорічних оглядах підсумків роботи галузі.

Рис. 1. Регулятори інноваційно-інвестиційної діяльності [8, с.105]

У 2003 р. створено нове текстильне підприємство — ТОВ "ВО ТК-Донбас", — яке у 2004 р. збільшило виробництво бавовняних тканин порівняно з 2003 р. у 2 рази внаслідок розпочатої технічного переозброєння, яким передбачається впровадження сучасного прядильного, ткацького та обробного устаткування, освоєння випуску вибілених, гладкофарбованих та оформлених друкованим рисунком підвищеної складності із застосуванням прогресивних видів обробки, випуск змішаних тканин із вкладенням вовни, хімічних волокон, льону, а також тканин з підвищеною поверхневою щільністю для верхнього одягу.

Для поліпшення підготовки бавовняного волокна до прядіння у вересні 2003 р. закуплено імпортні технологічні лінії на загальну суму 1350 тис. дол. США, які в поточному році вводяться в експлуатацію. Це дасть змогу підприємству механізувати і автоматизувати технологічні процеси змішування бавовняного волокна, поліпшити якість очищення бавовни від домішок, поліпшити якість стрічки, внаслідок чого поліпшиться виробництво (зменшаться витрати) і якість готової продукції. В поточному році з метою зниження собівартості сировини передбачається впровадження у виробництво тканин із вкладенням поліефірних волокон.

Усе це дає можливість ТОВ "ВО ТК-Донбас" у 2005 р. досягти виробництва готових тканин до 19,4 млн м² (197,3% до 2004 р.,) та здобути конкурентоспроможного рівня виробництва на світовому ринку. Підприємство забезпечило роботою 1 100 працівників, сплачує податки до державного, місцевого бюджету та цільових фондів. У 2004 р. розпочало виробництво тканин (спочатку лляних технічних, а потім і побутових із новими технічними характеристиками) ТзОВ "Лінен Фореве", яке створене на базі підприємства ВАТ "Рівнелон". За 2004 р. ТзОВ "Лінен Фореве" виготовило 2,6 млн м² тканин на суму 19 млн грн.

На початку 2004 р. відновлене виробництво лляних тканин потужним виробником ВАТ "Льонотекс" (м. Житомир). На підприємстві, де працюють понад 2000 осіб, освоюють виробництво нових різновидів тканин, зокрема із зміша-

них волокон, із меншою матеріаломісткістю. Зазначене створює можливість підвищити конкурентоспроможність продукції підприємства на внутрішньому та зовнішньому ринках.

З метою створення умов для інноваційного розвитку легкої промисловості та досягнення нового рівня конкурентоспроможності продукції галузі вживаються заходи з впровадження у виробництво інноваційні розробки галузевих науково-дослідних організацій та Херсонського національного технічного університету і Київського національного університету технологій та дизайну. В рамках створеного в Херсонській області технопарку "Текстиль" розробляється та впроваджується у виробництво низку інноваційних технологій текстильного виробництва.

Вченими Інституту луб'яних культур УААН у результаті багаторічних експериментальних робіт розроблена принципова нова технологія отримання довгого волокна льону, яка не має ана-

логів за кордоном. За умови завершення робіт щодо створення зразка агрегату металомісткістю, меншою зразка агрегату існуючого обладнання, нова технологія дає змогу знизити витрати енергії і підвищити вихід волокнистої продукції.

Розробка технологій одержання однотипного волокна на льону у вигляді однорідної маси є актуальною, завдяки її впровадженню можна знизити собівартість волокнистої продукції та задовольнити потреби народного господарства в дешевій сировині для виготовлення традиційних і нетрадиційних виробів.

До економічного механізму регулювання відносяться важелі, інструменти, методи, які призводять в дію, регулюють процес інноваційно-інвестиційної діяльності (рис. 1).

Механізм інноваційно-інвестиційної діяльності — це взаємодія важелів, інструментів, методів, прийомів, підходів, за допомогою яких відбувається мотивація та організація праці, технологія формування національної інноваційної системи, що забезпечує впровадження технічних новин, значних нововведень у вигляді нових продуктів (виробів), технологій їх виробництва, засобів виробництва (машин, устаткування, енергії, конструкційних матеріалів тощо). Крім того, вдосконалення методів господарського управління нацією та виробництвом сприяє формуванню ефективних форм активізації трудового потенціалу. Механізм спрямований на забезпечення фізичної та інституційної інфраструктури, на розвиток прибуткової інноваційно-інвестиційної діяльності на макро-, мезо- і мікрорівнях, на гармонійну взаємодію всіх чинників її діяльності

Ефективність дії механізму інноваційно-інвестиційної діяльності залежить також від гармонізації взаємовідносин між Верховною Радою України, Радою національної безпеки та оборони України, Міністерством фінансів, Міністерством праці соціальної політики, Держкомстатом України, Національним банком України, Державним інноваційним фондом, НАН України, Міжвідомчою радою з питань інтелектуальної власності при Кабінеті Міністрів Ук-

Таблиця 1. Система характеристик інноваційного потенціалу галузі [складено за 16, с. 24–31]

Цільові задачі	Характеристики стану	Характеристики рівня	Показники регування
1	2	3	4
Забезпечення, використання та збереження кадрів наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності	<p>1.1. Чисельність працівників основної діяльності, що виконують наукову та науково-технічну діяльність, на 1 млн. економічно активного населення.</p> <p>1.2. Наявність у регіоні фахівців, які мають визнання та авторитет (у т.ч. міжнародний).</p> <p>1.3. Чисельність аспірантів на одну тис. працівників основної діяльності, що виконують наукову та науково-технічну діяльність.</p> <p>1.4. Чисельність докторантів на одну тис. фахівців, що виконують наукову та науково-технічну діяльність.</p>	<p>1. Кадровий потенціал</p> <p>1.5. Питома вага фахівців вищої кваліфікації (доктори, кандидати наук) у групі фахівців, що виконують наукову дослідження та розробки.</p> <p>1.6. Питома вага сумісників у групі фахівців основної діяльності, що виконують наукову та науково-технічну діяльність.</p> <p>1.7. Питома вага аспірантів у групі віком 20–34 років.</p> <p>1.8. Чисельність аспірантів на одну тис. працівників основної діяльності, що виконують наукову та науково-технічну діяльність.</p> <p>1.9. Питома вага населення з вищою освітою у групі економічно активного населення.</p> <p>1.10. Питома вага інженерно-технічних робітників у загальній чисельності зайнятих у промисловості.</p> <p>1.11. Питома вага інженерно-технічних робітників, зайнятих у високотехнологічних галузях промисловості.</p>	<p>Частка витрат на наукову та науково-технічну діяльність у ВРП.</p> <p>Частка витрат на освіту у ВРП.</p> <p>Чисельність фахівців, що виконують наукові дослідження та розробки на один млн. населення.</p> <p>Середньомісячна заробітна плата робітників ННТД.</p> <p>Створення нових робочих місць у науковій сфері</p>
Створення ринку ідей та знань для підвищення добробуту населення	<p>2.1. Обсяги виконаних науково-технічних робіт з них: обсяги науково-технічних послуг.</p> <p>2.2. Структура виконаних науково-технічних робіт за сферами: академічна, галузева, вузівська, заводська.</p> <p>2.3. Обсяги виконаних науково-технічних робіт на одного працівника основної діяльності, що проводять наукові та науково-технічні роботи, з них за сферами: академічна, галузева, вузівська, заводська.</p> <p>2.4. Обсяги науково-технічних послуг на одного працівника основної діяльності, що виконує наукові та науково-технічні роботи.</p>	<p>2. Науково-дослідницький</p> <p>2.5. Чисельність дослідників та розробників ІІІТД на 100 тис. зайнятих економічною діяльністю.</p> <p>2.6. Потенційні вчені та інженери на 1 млн. населення.</p> <p>2.7. Питома вага пріоритетних науково-технічних робіт з пріоритетних напрямів науки і техніки у загальній кількості закінчених робіт.</p> <p>2.8. Кількість публікацій на одну тис. фахівців, що виконують наукові дослідження та розробки.</p> <p>2.9. Кількість міжнародних конференцій на одну тис. фахівців, що виконують наукові дослідження та розробки.</p> <p>2.10. Рівень міжнародної співпраці – кількість виїздів за кордон на одну тис. фахівців, що виконують наукові дослідження та розробки.</p> <p>2.11. Міграція наукових робітників – кількість наукових робітників які працюють за кордоном та повернулися.</p>	<p>Частка витрат на наукову та науково-технічну діяльність у ВРП.</p> <p>Частка продукції наукової та науково-технічної діяльності до ВРП</p>
Створення ринку нововведень для технологічного розвитку та лідерства	<p>3.1. Кількість винаходів на один млн. населення.</p> <p>3.2. Кількість заявок на патенти, у т.ч. заявок на патенти ЄС, США, на один млн. населення.</p> <p>3.3. Обсяг інноваційних витрат на придобання ліцензій (патентних безліцензій) на об'єкти промислової інтелектуальної власності</p> <p>3.4. Прибуток від використання об'єктів ОПВ.</p> <p>3.5. Кількість промислових підприємств, що використовували роботи по ОПВ.</p> <p>3.6. Питома вага промислових підприємств, що виробляють ваги роботи по ОПВ.</p> <p>3.7. Наявність ринкової інноваційної інфраструктури:</p> <ul style="list-style-type: none"> - спеціалізовані інноваційні біржі; - інноваційні банки; - постійно діючі виставки, ярмарки, промислової високотехнологічної продукції та розробок; - відділи маркетингу в установах ННТД; - самостійні інформаційні центри та інформаційні центри установ ННТД; - інженерні центри передачі технологій; - інші. 	<p>3. Ринковий потенціал</p> <p>3.8. Питома вага інноваційної продукції, яка завдала суттєвих технологічних змін, у загальному обсязі реалізованої інноваційної продукції.</p> <p>3.9. Питома вага високотехнологічної інноваційної продукції у загальному обсязі реалізованої інноваційної продукції.</p> <p>3.10. Частка імпорту високотехнологічної продукції (товару) у загальному обсязі імпорту.</p> <p>3.11. Частка експорту високотехнологічної продукції (товару) у загальному обсязі експорту.</p> <p>3.12. Відношення експорту високотехнологічної продукції до імпорту такої продукції.</p> <p>3.13. Питома вага витрат на маркетинг у загальних інноваційних витратах.</p> <p>3.14. Результативність ліцензійної торгівлі на об'єкти промислової інтелектуальної власності.</p> <p>3.15. Питома вага інноваційної продукції у загальному обсязі промислової інноваційної продукції або питома вага інновацій у виробничій сфері.</p> <p>3.16. Питома вага інновацій у несприятливій сфері.</p>	<p>Частка реалізованої інноваційної продукції до ВРП</p> <p>у нововведень.</p> <p>Частка реалізованої інноваційної продукції до загального обсягу реалізованої промислової продукції</p> <p>Питома вага прибутку від використання ОПВ у загальному обсязі прибутку промисловості</p> <p>Наявність державного регулювання ринку нововведень</p>
Забезпечення праці та її продуктивності	<p>4.1. Кількість організацій наукової та науково-технічної сфери у регіоні.</p> <p>4.2. Питома вага інноваційно активних підприємств у загальній кількості обстежених.</p> <p>4.3. Питома вага малих та середніх підприємств, що займаються інноваційною діяльністю, у загальній кількості підприємств, що займаються інноваційною діяльністю.</p> <p>4.4. Кількість МП, що займаються дослідженнями та розробками, од.</p>	<p>4. Матеріально-технічний або виробничий потенціал</p> <p>4.8. Питома вага промислових підприємств, що виробляють комплексну механізацію та автоматизацію, у загальній кількості промислових підприємств</p> <p>4.9. Питома вага промислових підприємств, що проваджували нові технологічні процеси, у загальній кількості промислових підприємств.</p> <p>4.10. Питома вага промислових підприємств, що освоювали виробництво нових видів продукції, у загальній кількості промислових підприємств.</p>	<p>Фондооборітність наукової та науково-технічної діяльності.</p> <p>Технічна озброєність наукової та науково-технічної діяльності</p>

продовження таблиці 1

	<p>4.5. Кількість великих підприємств (об'єктів) серед інноваційно активних.</p> <p>4.6. Наявність бізнес-інноваційних структур у регіоні, а саме: технопарки, бізнес-інкубатори, інженерні центри, венчурні підприємства.</p> <p>4.7. Питома вага МП обробної промисловості у загальній кількості підприємств обробної промисловості.</p>	<p>4.11. Питома вага промислових підприємств з високотехнологічних галузей у загальній кількості промислових підприємств.</p> <p>4.12. Рівень технічної обробленості робітників наукової та науково-технічної діяльності.</p> <p>4.13. Рівень забезпеченості робітників наукової та науково-технічної діяльності виробничими площами.</p>	
<p>Підтримка та стимулювання інтелектуальної праці</p>	<p>5.1. Чисельність винахідників, авторів промислових зразків та рационалізаторських пропозицій на один млн. населення.</p> <p>5.2. Кількість поданих заявок на патенти на один млн. населення.</p> <p>5.3. Кількість виданих патентів на винаходи на 1 млн. населення.</p> <p>5.4. Кількість поданих заявок на патенти з пріоритетних напрямів інноваційної діяльності.</p> <p>5.5. Процент грамотності дорослих.</p> <p>5.6. Кількість грантів на наукові дослідження, що отримані від міжнародних організацій.</p>	<p>5.7. Чисельність винахідників, авторів промислових зразків та рационалізаторських пропозицій на одну тис. фахівців, що виконують наукові дослідження та розробки.</p> <p>5.8. Кількість поданих заявок на патенти на одну тис. фахівців, що виконують наукові дослідження та розробки.</p> <p>5.9. Кількість отриманих патентів в сфері науки та техніки на одну тис. фахівців, що виконують наукові дослідження та розробки.</p> <p>5.10. Кількість винаходів на одну тис. фахівців, що виконують наукові дослідження та розробки.</p> <p>5.11. Питома вага науково-технічних розробок, в яких висорієтати винаходів у загальній кількості прийнятих науково-технічних розробок.</p>	<p>Частка витрат на дослідження та розробки у ВРП.</p> <p>Частка витрат на дослідження та розробки у загальних інноваційних витратах.</p> <p>Витрати на освіту у ВРП.</p>
<p>Роль інформаційних та комунікаційних технологій у створенні інноваційної моделі</p>	<p>6.1. Кількість підприємств у сфері інформатизації.</p> <p>6.2. Кількість МП у сфері інформатизації.</p> <p>6.3. Кількість підприємств у сфері розробки та виготовлення програмного забезпечення.</p> <p>6.4. Наявність Інтернет-провайдерів.</p> <p>6.5. Доступ до мережі Інтернет або частка користувачів Інтернет серед дорослого населення.</p> <p>6.6. Наявність онлайн-ових урядових веб-вузлів.</p> <p>6.7. Доходи підприємств від надання послуг: комп'ютерного зв'язку, телефонного зв'язку, мобільного зв'язку.</p>	<p>6.8. Забезпеченість організацій (підприємств) персональними комп'ютерами.</p> <p>6.9. Оснащеність робітників наукової та науково-технічної діяльності ПК (кількість ПК на чисельності робітників наукової та науково-технічної діяльності).</p> <p>6.10. Рівень телефонізації – кількість телефонів на 100 родин населення.</p> <p>6.11. Питома вага родин, що мають доступ до мережі Інтернет.</p> <p>6.12. Питома вага підприємств (організацій), що використовують телекомунікаційні пакети.</p> <p>6.13. Частка електронної торгівлі (Інтернет-комерції), у Інтернет-послугах.</p>	<p>Частка витрат на телекомунікаційний сектор у ВРП.</p> <p>Частка галузі зв'язку у ВРП.</p> <p>Результативність витрат телекомунікаційного сектору економіки.</p>
<p>Ефективне управління інвестиціями в інноваційну сферу</p>	<p>7.1. Обсяг річного фінансування на одного робітника ННПД.</p> <p>7.2. Структура фінансування за видами ННПД, які виконані власними силами, а саме:</p> <ul style="list-style-type: none"> - фінансової діяльності - прикладні дослідження - розробки - науково-технічні послуги. <p>7.3. Структура фінансування ННПД по джерелах, у т.ч.:</p> <ul style="list-style-type: none"> - держбюджет - місцевий бюджет - внутрішні інвестиції підприємств - іноземні інвестиції. <p>7.4. Обсяги інноваційних витрат у промисловості.</p> <p>7.5. Питома вага витрат, пов'язаних з охороною прав на об'єкти інтелектуальної промислової власності, до інноваційних витрат на рік.</p>	<p>7.6. Відношення обсягу фінансування ННПД за рахунок держбюджету до ВРП.</p> <p>7.7. Відношення обсягу фінансування ННПД вітчизняними інвесторами до ВРП.</p> <p>7.8. Величина прибутку від використання об'єктів промислової інтелектуальної власності до обсягу інноваційних витрат (включаючи) на рік.</p> <p>7.9. Частка витрат на ліцензії на об'єкти промислової власності у загальному обсязі інноваційних витрат.</p> <p>7.10. Частка витрат на дослідження та розробки у загальному обсязі інноваційних витрат.</p>	<p>Відношення повного обсягу фінансування ННПД та інноваційної діяльності до ВРП.</p> <p>Обсяги венчурного фінансування до ВРП.</p> <p>Рівень доходності інноваційних витрат.</p>
	<p>7.11. Частка витрат на придбання основних засобів у загальному обсязі інноваційних витрат.</p> <p>7.12. Обсяг венчурного капіталу у загальному обсязі фінансування ННПД та інноваційної діяльності.</p> <p>7.13. Обсяг річних інноваційних витрат до обсягу амортизаційних відрахувань у ННПД віднесені інноваційні індикатори ЄС.</p>		

раїни, НДІ інтелектуальної власності, Державним центром зайнятості населення, регіональними органами виконавчої влади та Міжнародним валютним фондом, спеціальною системою "Табло європейського наукового інноваційного простору", Європейським патентним бюро, Бюро патентів та торгових марок США, Комісією ЄС у галузі інноваційного розвитку.

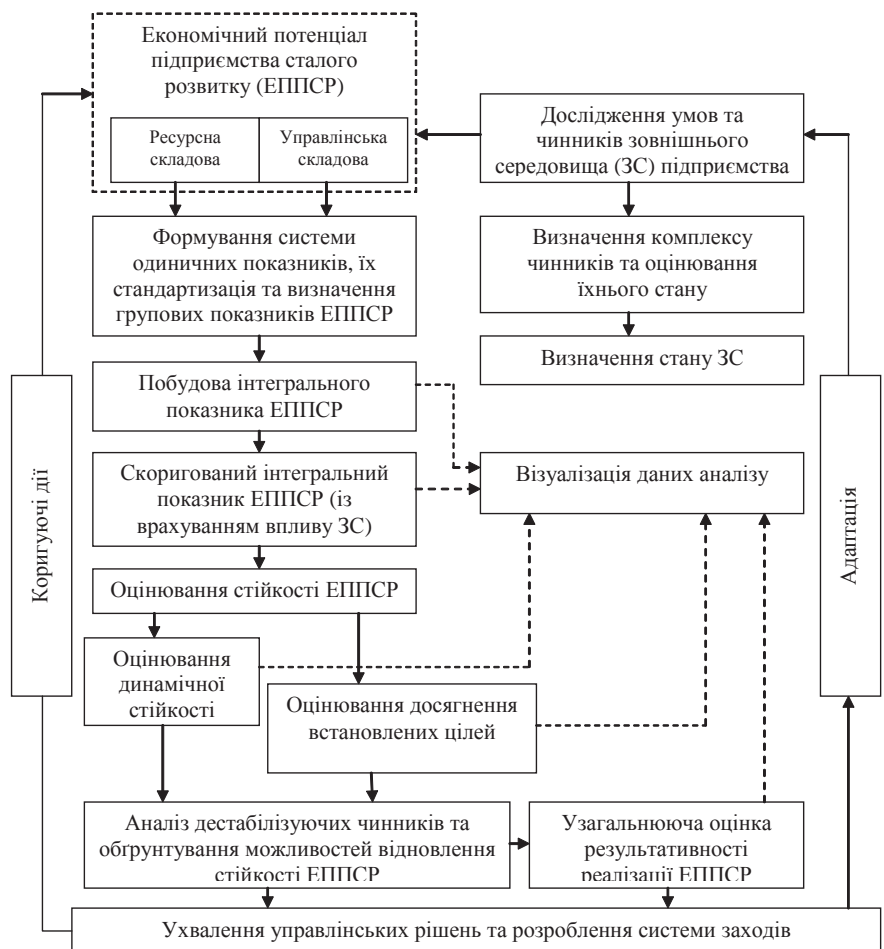
Автор зазначає, що економічна підсистема регулювання інноваційно-інвестиційної діяльності повинна охоплювати методи державного впливу на раціональний розподіл інвестиційних ресурсів на інноваційну діяльність із метою їх оновлення і створення нових і, як наслідок, отримання прибутку, значна частка якого повинна бути направлена на технічне переозброєння і реконструкцію діючих підприємств, їх розвиток на якісно новому рівні, на запровадження нововведень, які зорієнтовані на динамічний розвиток і невинне підвищення ефективності виробництва, у тому числі на кваліфіковану працю. Ефективне застосування методів державного впливу забезпечить такий рівень інноваційно-інвестиційної діяльності, який є необхідним для забезпечення стійкого сталого розвитку економіки країни та соціальної сфери, надійної соціально-економічної ситуації в країні (регіоні, галузі, підприємстві, фірмі тощо), а також для збереження потенційних можливостей і цілісності інвестиційної інфраструктури, для тримання раціонального балансу інтересів економічних суб'єктів [8, с. 106].

З метою обґрунтування відбору напрямів інноваційного розвитку Б. Буркинський і Є. Лазарева пропонують систему оцінок [2, с.22]. Кожний зі складових інноваційного потенціалу відповідає окремий блок показників, які формують систему інноваційних характеристик (показників, індикаторів) соціально-економічного потенціалу регіону, яка може бути трансформована в аналогічну систему характеристик галузі, економічного комплексу. Для оцінки запропоновано три групи характеристик: стану, рівня, індикатори реагування (див. табл. 1).

До першої групи входять характеристики (показники) обсягів та структури певної складової потенціалу. До другої групи входять характеристики рівня розвитку складових інноваційного потенціалу регіону в цілому. Характеристики цієї групи призначені для визначення резервів росту кожної з характеристик. Третя група — індикатори реагування — дозволяють визначити взаємозв'язок між інноваційним потенціалом та показниками соціально-економічного розвитку регіону.

Етапами оцінки та аналізу інноваційних характеристик є:

- оцінка стану складових інноваційного потенціалу регіону за декілька років за системою показників, наведених у табл. 1.;
- оцінка рівня складових інноваційного потенціалу регіону за декілька років за системою показників, наведених у табл. 1.;
- оцінка індикаторів реагування складових інноваційного потенціалу регіону за декілька років за системою

Рис. 2. Модель процесу динамічного аналізу економічного потенціалу підприємства в контексті сталого розвитку

показників, наведених у табл. 1;

- формування нормативної бази для проведення аналізу стану та рівня інноваційних характеристик;
- визначення ступеня відхилення фактичних значень конкретної характеристики від нормативних;
- визначення відносних оцінок потенціалу кожної складової інноваційного потенціалу;
- визначення вагомості кожної зі складових (певних потенціалів) регіону;
- визначення інтегрального показника оцінки інноваційного потенціалу як середньозваженого відносних оцінок потенціалу кожної складової інноваційного потенціалу регіону.

Оригінальним підходом до питання оцінювання економічного потенціалу конкретного підприємства в контексті сталого розвитку відрізняються пропозиції І. Тарасенко [5].

Автор пропонує модель процесу динамічного аналізу економічного потенціалу підприємства (рис. 1), методики оцінювання доглянутого (фактичного) рівня кожного одиничного показника за теорією бажаності, розрахунку комплексних показників ресурсної та управлінської складових, інтегрального показника економічного потенціалу підприємства в контексті розвитку (ЕППСР).

Перевагою запропонованих методик оцінки є можливість врахування значної кількості умов та чинників зовнішнього середовища на стан підприємства.

Аналіз розглянутих та інших [6] публікацій підтверджує, що теорія значно випередила практику оцінки й управління інноваційним розвитком підприємств, галузей, економічних комплексів, хоча теоретико-методологічні дискусії серед науковців із тих чи інших питань продовжу-

Таблиця 2. Структура фінансового забезпечення інноваційної діяльності льнопереробних підприємств*

Показники	Роки							
	2001		2002		2003		2004	
	млн грн.	%	млн грн.	%	млн грн.	%	млн грн.	%
Державний бюджет	-	-	0,029	1	0,037	1	0,134	3
Власні кошти	1,176	56	1,479	51	2,072	56	2,115	47
Кошти вітчизняних інвесторів	0,21	10	0,348	12	0,444	12	0,081	18
Кошти іноземних інвесторів	0,378	18	0,493	17	0,629	17	0,72	16
Місцеві бюджети	-	-	0,087	3	0,148	4	0,315	7
Інші джерела	0,021	1	0,058	2	-	-	0,045	1
Позабюджетні фонди	-	-	0,029	1	-	-	-	-
Кредити	0,315	15	0,377	13	0,37	10	0,36	8
Всього	2,1	100	2,9	100	3,7	100	4,2	100

Джерело: складена за матеріалами Асоціації льонарів України.

ються.

Для менеджерів галузі значний інтерес представляють питання формування й аналізу аналітичних таблиць, визначення рівня інноваційних характеристик і їх відхилення від нормативного, вагомості кожної зі складових характеристик та інтегрального показника оцінки інноваційного потенціалу, формування перспективних напрямів розвитку інноваційних характеристик галузі, сировинного комплексу.

За останні роки створено ряд нових високопродуктивних сортів льону-довгунця. Разом з тим, про необхідність суттєвого поліпшення селекційної роботи з льоном-довгунцем (а це потребує також збільшення бюджетного фінансування) свідчить те, що в Україні біля 90% посівних площ зайнято сортами іноземної селекції. У зв'язку з цим зусилля селекціонерів спрямовані на прискорене розмноження кращих сортів вітчизняної селекції та створення нових конкурентоспроможних сортів з комплексною стійкістю до основних хвороб, які за продуктивністю та якістю волокна переважають зарубіжні аналоги [3, с.78].

На сьогодні науковцями запропоновано різні способи отримання та переробки модифікованого лляного волокна в бавовняному, вовняному, ватному виробництвах, які дозволяють по-новому побудувати асортиментну політику легкої промисловості, виготовляти нові різновиди виробів із високими медико-гігієнічними характеристиками, істотно збільшити ресурси вітчизняної екологічно чистої натуральної сировини, які використовуються для виробництва товарів побутового призначення, забезпечити економічну незалежність України у виготовленні текстильних виробів медичного, оборонного і спеціального призначення,

Таблиця 4. Загальний обсяг інноваційних витрат у льнопереробній галузі, фактична вартість

Показники	роки			
	2001	2002	2003	2004
Впровадження новітніх вітчизняних досліджень і розробок	-	-	0,1	0,21
Придбання прав на патенти, ліцензій на використання винаходів, ноу-хау, технологій тощо	-	0,1	0,5	0,7
Придбання засобів виробництва	0,8	1,1	1,3	1,6
маркетинг, реклама	0,8	0,9	1,1	1,2
Інші витрати	0,5	0,8	0,7	0,79

Джерело: складеної матеріалами Асоціації льонарів України.

збільшити зайнятість у багатьох галузях текстильного виробництва [1, с. 44].

Питання інноваційного розвитку підприємств льнопереробної галузі досліджувалися Д. Карлюкою [3]. Дослідник відмічає, що розвиток підприємств останнє десятиріччя забезпечувався лише за власні кошти, хоча останні два-три роки відбулося поживлення, заводи стали залучати кошти вітчизняних та іноземних інвесторів, інші джерела поповнення обігових коштів. Опитування керівників підприємств та дані Асоціації льонарів України підтвердили, що підприємці та менеджери галузі покладаються здебільшого на власні фінансові ресурси, а не на підтримку держави чи інших фінансових інститутів. Вивчення стану фінансового забезпечення інноваційної діяльності галузі (табл. 2.), без якої неможливий розвиток та нарощування обсягів виробництва, свідчить, що найбільша частка припадає на самофінансування, а найменша на державне фінансування.

Із сорока шести льнопереробних підприємств, які існували у 1987 р., на сьогодні працюють трохи більше десятка. Проте показники роботи цих підприємств значно гірші, ніж були в 1987 р. Найкращі результати у ВАТ "Старо-Самбірський льнокомбінат", обсяги переробки льнопродукції сягають 83% порівняно із 1987 р.; ВАТ "Коростишевський льнозавод" — 70,4%; ВАТ "Червоноармійський льнозавод" — 73,3%; ВАТ "Ріпкінський льнозавод" — 61%.

Загальний обсяг інноваційних витрат у льнопереробній галузі характеризується даними, приведеними у табл. 4.

Слід відмітити, що за останні чотири роки ці підприємства змогли наростити обсяги переробки трести в середньому на 17%. Однак не можна казати про інноваційний розвиток досліджуваних підприємств. Про це говорить показник виходу волокна, який останнім часом зменшився на 0,1 відсотки. При цьому можна відзначити, що відбулося зниження питомого виходу довгого волокна на 5% одночасно з підвищенням кількості короткого на 4,5%. Ні про який масштабний інноваційний розвиток не можна говорити при порівнянні цих даних із показниками 1980-х років [3, с.71].

Використовуючи досвід країн, які займаються льонарством, у 2004 р. створено інноваційне об'єднання "Український лляний консорціум", до складу засновників якого ввійшли 15 відкритих акціонерних товариств, Інститут землеробства Української академії аграрних наук, Інститут луб'яних культур Української академії аграрних наук, науково-дослідницькі інститути. Мета діяльності Консорціуму: інноваційний розвиток лляного комплексу України,

створення надійної сировинної бази текстильної, трикотажної, галантерейної промисловостей та нарощування сировинної бази медичної, хімічної галузей та будівельної індустрії, значний зріст обсягів виробництва й випуску готової конкурентоздатної, що потребує ринок продукції з льону із

застосуванням високоефективних технологій промисловими, переробними та аграрними підприємствами.

Основні завдання Консорціуму:

— інтеграція науково-виробничого потенціалу та сприяння залученню інвестицій в лляний комплекс;

— розробка і реалізація інвестиційних та інноваційних проектів для забезпечення потреб лляного комплексу у високоефективній техніці та обладнанні;

— впровадження сучасних технологій переробки льону;

— впровадження у промисловість технологій виробництва та виробництво модифікованого лляного волокна — з катоніну, лляної пряжі, трикотажних виробів й тканин, льоносумішевих тканин, лляного масла та медичних препаратів на його основі, вати, перев'язних матеріалів, паперу, ефірів целюлози, меблевих плит та будівельних матеріалів;

— впровадження у товарне виробництво нових ранньостиглих, середньостиглих і пізньостиглих високоврожайних сортів льону-довгунця з підвищеними прядильними властивостями волокна [3, с. 86].

Аналіз інноваційної діяльності підприємств льонопереробної галузі засвідчує те, що для більшості з них використання інновацій не стало головним фактором розвитку. Льонопереробні підприємства мають величезну кількість інших проблем. Основними з них є брак вільних обігових коштів для модернізації виробництва, недостатня ефективна державна політика у галузі підтримки інновацій, недосконалість законодавства в частині державного стимулювання інноваційної діяльності, високий економічний ризик залучення інвестицій. Розробка і реалізація державної програми управління інноваційними процесами в льонопереробній галузі дозволить вирішити нагальні народногосподарські проблеми інноваційного розвитку підприємств.

У більшості областей та районів України льон сіяти та переробляти недоцільно у зв'язку з відсутністю можливостей переробки на місцях. Господарства, що вирощують, мають возити його на первинну переробку на заводи, які можуть знаходитися в інших районах або навіть областях.

Наприклад, підприємство ВАТ "Дубровицяльон"; вісім років підприємство повністю припинило свою діяльність. У 2002—2003 р. відбувалися аукціони з продажу майна підприємства, натомість із-за кордону до України ринув потік імпортного льону.

Однак, є інші приклади досить успішного управління підприємствами. Підприємствами, які намагаються впроваджувати інновації, мають далекоглядні плани, і готові працювати заради власного і суспільного добробуту. Це ВАТ "Батуринський льонозавод", ВАТ "Іванівський льонозавод", ВАТ "Ємільчино-льон".

Дуже схожі історії розвитку Іванівського і Ємільчинського заводів побудованих в 30-ті роки, а у 1985 та 1986 р. відповідно переоснащених новим обладнанням. Розраховані вони кожний на переробку до 10 тис. тонн трести за рік.

Проводячи факторний аналіз впровадження інновацій на Батуринському льонопереробному заводі, можна відзначити, що останнім часом підприємство не впроваджує у свою діяльність ніяких новітніх розробок, не фінансує наукових досліджень. За три роки підприємство витратило лише на придбання нових основних засобів, для підтримання їх роботоспроможності, внаслідок чого зростає кредиторська заборгованість. Аналогічна картина на ВАТ "Іванівський льонозавод".

ВИСНОВКИ

Особливу занепокоєність керівників підприємств у сучасних умовах викликає зростання чисельності персона-

лу, особливо у порівнянні кількісного особового складу працівників підприємства. Щодо зменшення кількості працівників, то порівняльний факторний аналіз засвідчує, що, по-перше, механізацією усіх навантажувально-розвантажувальних робіт, автоматизацією основних виробничих процесів. По-друге, широкою кооперацією з малими підприємствами, які обслуговують виробництво. У цьому випадку підприємство несе лише прямі економічні витрати. Керівництво і основні робітники займаються лише безпосередньою роботою-випуском волокна. Не потрібно вирішувати питання забезпечення підприємства комплектуючими, паливом, енергією. Українські підприємства, які не застосовують зазначену практику, крім прямих економічних витрат, ще несуть імпліцитні (неявні) витрати, частка яких у цілому по заводу може бути велика. В умовах наших льонопереробних підприємств ці витрати погано піддаються підрахунку у зв'язку з відсутністю відповідної методики та оперативного обліку цих витрат. Це звужує спектр прийняття управлінських рішень щодо впровадження інновацій, рівня розвитку персоналу, його знань та кваліфікації, формування організаційного клімату, який захоплює інноваційність, самостійність у вирішенні проблем і неперервне підвищення ефективності роботи підприємства.

Власники й керівники підприємств льонопереробної галузі вимушені надавати перевагу інноваційним рішенням, які потребують не надто великих інвестицій. Тому для таких підприємств досить актуальним завданням є використання наявного науково-технічного та інноваційного потенціалу для утримання і зміцнення своїх конкурентних позицій та вибору ефективної стратегії інноваційного розвитку. Оцінка стану й чинників розвитку служитиме відправною точкою для прийняття рішень щодо стратегічного планування інноваційної діяльності за певними напрямками, визначатиме шляхи підвищення здатності підприємства до реалізації інновацій.

Література:

1. Березенко М.П. Тенденції розвитку ринку текстильних матеріалів та їх використання у товарах широкого вжитку / М.П. Березенко // Легка промисловість. — 2004. — № 1. — С. 44—45.
2. Буркинський Б.В. Інноваційна стратегія у соціально-економічному розвитку регіону / Б.В. Буркинський, Є.В. Лазарєва. — Одеса: Інститут проблем ринку та економіко-екологічних досліджень, 2007. — 140 с.
3. Карлюка Д.О. Удосконалення управління інноваційним розвитком підприємств льонопереробної галузі: дис. ...кандидата екон. наук: 08.01.06 / Карлюка Д.О. — Херсон, 2006. — 183 с.
4. Статистичний щорічник України за 2008 рік / Державний комітет статистики України. — К.: Державне підприємство "Інформаційно-аналітичне агентство", 2009. — 568 с.
5. Тарасенко І.О. Оцінювання економічного потенціалу підприємства в контексті сталого розвитку / І.О. Тарасенко // Легка промисловість. — 2009. — № 4. — С. 40—43.
6. Чабан В.Г. Комплексний підхід до оцінювання інноваційного потенціалу підприємства / В.Г. Чабан // Стратегія економічного розвитку України. — 2006. — Вип. 8. — С. 20—26.
7. Черній Ю. Аналіз роботи легкої промисловості за 2004 рік / Ю. Черній // Легка промисловість. — 2005. — № 1. — С. 5—7.
8. Яценко В.М. Формування і розвиток агропромислової інтеграції в Україні / В.М. Яценко // Економіка АПК. — 2004. — № 1. — С. 54—60.